

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

An Integration of Good Governance in Local Development Sub District
Administrative Organization Mueang Amnat Charoen District
Amnat Charoen Province

พระสัจพร ขนติธมโม (แสงประจักษ์)

Phra Satchapon Khantidhammo (Saengprachak)

เวชสุวรรณ อาจวิชัย

Wedsuwan Ardwichai

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

E-mail: aon951287@gmail.com

Received: 25 November 2024; Revised: 25 December 2024; Accepted: 25 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร และสมาชิกสภาที่มีต่อการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่าห้าระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.830 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าที ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ (1) การบริหารงานควรมีความเป็นธรรม รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และมีความชัดเจนปฏิบัติตามกฎหมาย,ระเบียบข้อบังคับ (2) ควรมีความเสมอภาค (3) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบและข้อมูลต่างต้องตรงความจริงและเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน (4) ควรให้พนักงานทุก สามารถแสดงความคิดเห็น (5) ควรเอาใจใส่ต่อปัญหา มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน (6) ควรมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเหมาะสมตามเป้าหมายที่กำหนด และมีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ การบูรณาการ, หลักธรรมาภิบาล, การพัฒนาท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the integration of good governance in local development of Sub District Administrative Organization, Mueang Amnat Charoen District, Amnat Charoen Province. 2) to compare the opinions on the integration of good governance in local development of Sub District Administrative Organization in mention, classified by gender, age, education level, and income. 3) to guidelines for the integration of good governance in local development of Sub District Administrative Organization in mention. The sample were 274 in number and 5 key informants. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with reliability at 0.830 and in-depth interview verify. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation. The statistics used for hypothesis testing include t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and content analysis.

The research found that: 1) The integration of good governance in local development of Sub District Administrative Organization, Mueang Amnat Charoen District, Amnat Charoen Province overall and each aspect at a high level, 2) The results of the comparison of opinions between personnel and council members in the Subdistrict Administrative Organization, classified by gender, age, education level, and income, show that overall and in each aspect, there are no significant differences, 3) guidelines for the integration of good governance in local development of Sub District Administrative Organization, Mueang Amnat Charoen District, Amnat Charoen Province were from the in-depth interviews, the following points were: (1) Administration should be fair, protect the public interest, and operate clearly in compliance with laws and regulations. (2) Equality should be promoted. (3) Opportunities should be provided for the public to participate in monitoring and auditing, and information should be accurate, straightforward, and easy to understand. (4) All personnel and council members should have the opportunity to express their opinions. (5) Attention should be given to problems, and there should be accountability in carrying out duties. (6) Budgets should be used efficiently, appropriately aligned with established goals, and aimed at achieving maximum effectiveness and benefit.

Keywords: Integration, Principles of good governance, Local development, Sub district administrative organization

บทนำ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้งตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) อันเป็นหลักการที่รัฐมอบหมายอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นของตน (ศรัณย์ เจนตระกูลโรจน์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล, 2563) และองค์การบริหารส่วนตำบล ก็เป็นหน่วยการปกครองชนิดหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน ถึงแม้ว่าเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดโดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบท องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทุกระดับทั้งตำบล และหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐที่ต้องการดำเนินงานในการพัฒนาท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานและความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและรับผิดชอบชุมชนของตนเอง เช่น การเข้าร่วมประชุมในการเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (ธนจิรา พวงผกา, 2559)

หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางหนึ่งของการบริหารจัดการของภาครัฐที่ถูกนำมาใช้ในการกำหนดการพัฒนาในการขับเคลื่อนประเทศ และองค์การบริหารส่วนตำบล (ชนิษฐา ศรีปิ่นแก้ว, 2560) เพื่อให้เกิดผลดีต่อการบริการจัดการขององค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาและบริหารงานให้สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี นั่นคือ “หลักธรรมาภิบาล” หรืออาจเรียกได้ว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือรู้จักกันในนาม “Good Governance” ประกอบด้วย 6 ประการ ซึ่งเป็นหลักในการบริหารจัดการในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ หลักที่ 1 หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย หลักที่ 2 หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม หลักที่ 3 หลักความโปร่งใส คือ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้สะดวกและเข้าใจง่าย หลักที่ 4 หลักการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น หลักที่ 5 หลักความรับผิดชอบ คือ ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักที่ 6 หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ณัฐชนก จจริต, 2565)

การพัฒนาท้องถิ่นในขอบเขตที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า ก็เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐแนวใหม่ เมื่อสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนไป องค์การบริหารส่วนตำบลย่อมมีผลกระทบเชิงบริหารจัดการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแม้แต่วิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นก็มีผลกระทบไปด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนคือภายหลังที่ภาครัฐได้นำเอาแนวคิด “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) หรือแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาใช้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นหลักประกันได้ว่า ทุกภาคส่วนควรได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกระดับ ครอบคลุมในทุกพื้นที่แม้ว่าในสภาพความเป็นจริง เมื่อวันเวลาผ่านไประยะหนึ่งปรากฏการณ์ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจและหลักการการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (พระชัยณรงค์ กนต์สีโล (อินทร์แก้ว) 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ” ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อเสนอแนะ และแนวทางการในการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งจะช่วยสร้างการพัฒนาท้องถิ่นการพัฒนาท้องถิ่นของ

องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเกิดความมั่นคงเกิดความสุข พร้อมทั้งความสามัคคีในสังคมแก่ประชาชนให้เกิดการพัฒนาที่ดีของท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน และสมาชิกสภาที่มีต่อการ บูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ของบุคลากรและสมาชิกสภา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารตำบล เขตพื้นที่อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 274 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้มีความผิดพลาดได้ 5% ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากกลุ่มผู้รู้ และผู้ที่ปฏิบัติ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 15 ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ รวมทั้งหมด 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ข้อมูลสอบถามเกี่ยวกับเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบด้วย 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaires) มีค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.830 และแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured- interviews) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Samples) และ F-test และวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวม

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล	ระดับการบูรณาการ			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law)	3.99	0.39	2	มาก
2. ด้านหลักคุณธรรม (Ethics)	3.75	0.44	6	มาก
3. ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency)	3.97	0.41	4	มาก
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation)	3.97	0.43	3	มาก
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability)	4.00	0.41	1	มาก
6. ด้านหลักความคุ้มค่า (Value for money)	3.91	0.44	5	มาก
รวมเฉลี่ย	3.93	0.42	-	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability) รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law) น้อยที่สุดคือ ด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏดังนี้

1) ด้านหลักนิติธรรม พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 1 การออกบัญญัติ โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชน และมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึงกัน รองลงมาคือ ข้อที่ 5 การบริหารงานของ (อบต.) มีการกระจายอำนาจอย่างทั่วถึงตามกฎหมาย และน้อยที่สุดคือข้อที่ 2 การบริหารงานของ (อบต.) มีความชัดเจนเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตามลำดับ

2) ด้านหลักคุณธรรม พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหาร,บุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพอ่อนโยน และมีเมตตาริฉัตรที่ดีในการให้บริการ ตามลำดับ รองลงมาคือ ข้อที่ การบริหารงานของ (อบต.) มุ่งเน้นประชาชนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมให้เกิดสิ่งที่ดีที่สุดต่อชุมชนเป็นหลัก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1 การบริหารงาน (อบต.) เป็นไปด้วยความเสมอภาค ความเที่ยงธรรมไม่เลือกปฏิบัติไม่แบ่งแยกชนชั้น ไม่เห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดตามลำดับ

3) ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย ข้อที่ที่ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 5 มีการกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณชน รองลง มาคือ ข้อที่ 1 เปิดโอกาสให้ประชาชนและพนักงานสามารถติดตามตรวจสอบแผนงาน, โครงการต่างๆ และการใช้งบ ประมาณได้ และเป็นรายละเอียดที่ตรงความจริงและเป็นข้อมูลที่ประชาชนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 3 กระบวนการทำงานของ (อบต.) เปิดเผยตรงไป ตรงมา สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบตลอดเวลา ตามลำดับ

4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย ข้อที่ที่ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 3 เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ (อบต.) และการจัดทำแผนพัฒนา (อบต.) รองลงมากคือข้อที่ 5 ในกิจกรรม และการประชุม ประชาชนสามารถเข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ได้ โดยไม่จำกัดสิทธิของประชาชน และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4. ผู้บริหารงานและพนักงานของเทศบาลรับฟังและนำข้อเสนอแนะ, ข้อร้องเรียนไปดำเนินการอย่างรวดเร็วและเต็มความสามารถ ตามลำดับ

5) ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย ข้อที่ที่ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 1. มีการนำโครงการ กิจกรรมหรือแผนงานที่แถลงไว้ไปดำเนินการไว้ไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามที่ได้กำหนดไว้ รองลงมากคือ ข้อที่ 3 อบต. จัดให้มีบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ เป็นธรรมและทั่วถึงทุกชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 5 ผู้บริหารและพนักงาน (อบต.) มีความกล้าหาญพร้อมที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไข ตามลำดับ

6) ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับมากค่าเฉลี่ยมาไปน้อย ข้อที่ที่ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือ ผลการปฏิบัติงานของ (อบต.) สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน และมีการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานต่อการปฏิบัติงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ รองลงมากคือ ข้อที่ 3 การจัดสรรตำแหน่งบุคลากรมีความเหมาะสมและความชำนาญเฉพาะด้านในการปฏิบัติหน้าที่ และข้อที่น้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1 มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมใน (อบต.) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า บุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า

1) ด้านหลักนิติธรรม การบริหารงานที่มีความเป็นธรรม มุ่งเน้นและรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมของประชาชนและส่วนเป็นอันดับแรก และมีความชัดเจนเป็นไปตามกฎหมาย,ระเบียบข้อบังคับเป็นกลาง โดย

ไม่เลือกปฏิบัติ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลากรและประชาชนได้แสดงความคิดเห็นมีการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับข้อบังคับต่างๆ ที่จะมีผลบังคับใช้กับชุมชน และมีนโยบายรณรงค์ให้บุคคลากรปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถึงหลักนิติธรรม และมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึงในข้อบังคับและกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของประชาชน เช่น การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือการติดประกาศข้อมูลข่าวสารในที่สาธารณะศาลาการประชุมหมู่บ้าน

2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมุ่งเน้นประชาชนเป็นหลักและให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมให้เกิดสิ่งที่ดีที่สุดต่อชุมชนเป็นหลัก เป็นไปด้วยความเสมอภาค /ความเที่ยงธรรมไม่เลือกไม่แบ่งแยกชนชั้น ไม่เห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ควรมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพอ่อนโยน และมีเมตตากรุณาที่ดีในการบริหารงาน อยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรม และควรมีการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานต่อการปฏิบัติงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ ให้เกิดการยอมรับของประชาชนในชุมชน

3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนและพนักงานสามารถติดตามและตรวจสอบแผนงาน ,โครงการต่าง ๆ และการใช้งบประมาณได้และเป็นรายละเอียดที่ตรงความจริงและเป็นข้อมูลที่ประชาชนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณชน และเปิดเผยตรงไปตรงมาสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันพร้อมที่จะได้รับ การตรวจสอบตลอดเวลา และในการบริหารงาน ควรมุ่งประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนเป็นหลักข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง

4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในความคิด และสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะพร้อมทั้งสามารถตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารได้อย่างแท้จริงควรรับฟังและนำข้อเสนอแนะ,ข้อร้องเรียนของพนักงานของเทศบาล และประชาชนไปดำเนิน การอย่างรวดเร็วและเต็มความสามารถ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ (อบต.) และการจัดทำแผนพัฒนา (อบต.) โดยไม่จำกัดสิทธิของประชาชน

5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรเอาใจใส่ต่อปัญหาของประชาชนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีความกล้าหาญพร้อมที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาคควรจัดให้มีบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ เป็นธรรมและทั่วถึงทุกชุมชน และในการมีให้บริการต่าง ๆ ของ (อบต.) ให้ด้วยความเอาใจใส่และรับผิดชอบตอบสนองความต้องการของชุมชน และควรมีการนำโครงการ กิจกรรม หรือแผนงานที่แถลงไว้ไปดำเนินการไว้ไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามที่ได้กำหนดไว้

6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการใช้งบประมาณมีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานที่ (อบต.) ได้ตั้งเป้าไว้ การปฏิบัติงานมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อส่วนรวมใน (อบต.)ควรจัดสรรตำแหน่งบุคลากรมีความเหมาะสมและความชำนาญเฉพาะด้านในการปฏิบัติหน้าที่ และควรมีการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานต่อการปฏิบัติงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์การบริหารส่วนตำบล

โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันที่นำมาใช้ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้บุคลากรและสมาชิกสภาขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดความเชื่อมั่นและเป็นหน่วยงานทางราชการที่มีภาวะเปี่ยมล้นข้อบังคับในการดำเนินงานที่ดี ซึ่งทำให้เกิดสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในเขตพื้นที่ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปทุมณ สุภสีโล (นิกายอนันตนิเวศ) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมในระดับมากที่สุด ซึ่งเพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนดา ยิ้มช้อย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแฉก อำเภอคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้/เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ มีการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งมั่นที่ต้องการให้ท้องถิ่นที่ด้วยการดำเนินงานอย่างถูกต้อง โปร่งใสในการพัฒนาหรือการบริหารงานนั้นปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม และมีความเท่าเทียม ไม่เอินเอียงและเป็นกลาง รับฟังความคิดเห็นต่างๆของประชาชน และสมาชิกในองค์กร ทำให้ประชาชนและผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจ จึงส่งผลให้ บุคลากรและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิสา สีสาร (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีขอบข่ายการพัฒนาโดยการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า องค์การบริหารส่วนตำบลโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันที่นำมาใช้ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้บุคลากรและสมาชิกสภาขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดความเชื่อมั่นและเป็นหน่วยงานทางราชการที่มีภาวะเปี่ยมล้นข้อบังคับในการดำเนินงานที่ดี ซึ่งทำให้เกิดสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในเขตพื้นที่

สรุป

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารตำบล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้/เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แนวทาง ดังนี้ (1) การบริหารงานควรมีความเป็นธรรม รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และมีความชัดเจนปฏิบัติตามกฎหมาย,ระเบียบข้อบังคับ (2) มีความเสมอภาค (3) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบและข้อมูลต่างต้องตรงความจริงและเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน (4) ควรให้พนักงานทุก สามารถแสดงความคิดเห็น (5) เอาใจใส่ต่อปัญหา มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน (6) ควรมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเหมาะสมตามเป้าหมายที่กำหนด และมีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและพัฒนาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นที่มากขึ้น และเคร่งครัดมากขึ้นเพื่อให้นำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ไปถึงระดับมากที่สุด

1.2 ผู้บริหารรวมไปถึงบุคลากรและสมาชิกสภาในองค์การบริหารตำบลที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นที่มากขึ้น และเคร่งครัดมากขึ้นเพื่อให้นำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ไปถึงระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยการขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น เช่น ไปยังเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบล หรือในเขต เทศบาลเมือง ในอำเภอ หรือในจังหวัดเดียวกัน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการพัฒนาท้องถิ่น และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปเป็นเป็นแนวทางในการแก้ไขและการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยเพิ่มเป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ หรือผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการทำวิจัย เพื่อให้ได้ซึ่งมุมมองที่ต่างออกไป ที่เป็นมุมมองจากประชาชนหรือผู้ที่ได้รับผลจากการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.3 ควรศึกษาเพิ่มเติมในการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม เพื่อให้ทราบถึงเพิ่มเติมว่าปัจจัยใดที่มีผลต่อการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

กรปักษ์ พงศ์วิวัฒน์โยธิน. (2563). ธรรมาภิบาลกับคุณค่าสาธารณะของพนักงานเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกริก.

- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). การปกครองส่วนท้องถิ่น: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- ชนิษฐา ศรีปิ่นแก้ว. (2560). การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลทั่วไป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ณัฐชนก จริงดี. (2565). ทักษะของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงบุรี. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 9(2), 67-80.
- ธนจิรา พวงผกา. (2559). ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พระชัยณรงค์ กนต์สีโล (อินทร์แก้ว) และคณะ. (2562). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโมถ้าย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. 6(7), 3671-3685.
- พระปุดณ สุกสีโล (นิติกานจนจินดา). (2564). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาของการบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรัณย์ เจนตระกูลโรจน์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล เมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสารการวิจัยการบริหารพัฒนา. 10(1), 149-158.
- สุนา ยิ้มซ้อย. (2561). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังแฉม อำเภอลองโขง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อัญชิสา สีสาร. (2565). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. สารนิพนธ์ปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Taro Yamane (1973), (Statistics: An Introductory Analysis. 3rd ed.. New York: Harper and Row Publications.)